

1082 41 42

1942 vi paris 19

1082

1126/1941-42

Elfogyadon. "1942. VI/23" Szabó

A MAGYAR ESKÜDTBIRÓSÁG

szervezete és eljárási szabályai.

+++
+

*Elfogyadon.
1942. VI/21*

Szabó

SZABÓ SÁNDOR jogszigorló

doktori értekezése.

Debrecen, 1942.

A 2702

- xii. 6.607 - 1941. xii. 12. - vegyes - egyhangú;
6.700 - 1942. iii. 12. - létes - egyhangú;
6.794 - " vi. 13. - költési - szövegség.

Debrecen 1920. okt. 16. - ref.

Aratáriátist: 1126/
1944-45

Bizálathoz kiadatik:

Dr. Bacsó Jenő

" Ecsényi Gyula

professzor matematik.

Debrecen 1942. június hó 20-án.



Ecsényi Gyula
e. i. dékán

Forrásmunkák:

Dr.Kováts Andor: Büntető törvénykezési jogunk
a legújabb időkben.

Debrecen, 1925.

Dr.Lukáts Adolf: Az esküdtbiróság.

Budapest, 1910.

Dr.Fayer László: Bünvádi eljárásunk reformjához. Budapest, 1884.

Dr.Angyal Pál: A magyar bünvádi perrendtartás szabályai. Budapest, 1934.

Dr.E.Illés Károly: A büntető novella zsebkönyve.
Budapest, 1910.

Dr.Finkegy Ferenc: A magyar büntető perjog tan-
könyve. Budapest, 1916.

A 2402



Az esküdt bíróság eredete.

Ami az esküdt bíróság eredetét illeti, erre vonatkozólag a különböző jogászok véleménye nem egyezik meg. Egyesek szerint a normann hódítók viszik át Angliába, majd innen a francia forradalom veszi át az 1791. szeptember 17-i törvénnyel. Eme francia alakja terjedt el aztán az egész kontinensen. Egyesek szerint azonban angol, dán, svéd, norvég, frank, sőt mások szerint római és jeruzsálemi eredetű. Ebből a szempontból alapvető munka Brunner H.: Entstehung der Schwurgerichte c. munkája, ki történelmi kutatások alapján bizonyítja, hogy a mai esküdt bíróság alakja hármass fejlődési fokozat eredménye.

Csirái a frank inquisitionáris juryben találhatók fel, melyek a normannok bizonyító juryvé fejlesztettek ki. Századok múlva angol hatásra ebből fejlődik ki az ítélő jury, mely kezdetben polgári, majd később büntető ügyekben is ítél.

A civilis jury intézményének történetét mellőzzük. Ez a jogtörténet feladata.

A kriminális jury elődje; a "Rügeverfahren", a "bűnügyi hirszerzés".- Második etap az 1176-i nordhamptoni törvénnyel veszi kezdetét. Ez már a Rüge jury alakját mutatja. A feljelentést a vicecomes, vagy a justitáriusok előtt teszik m.g.

A gyanúsítottat vizpróbára bocsátják /:ordeal of watter:/. Ha próbája nem sikerül, jobb lábát és jobb kezét veszti. Siker esetén száműzik. A XIV. században fejlődik ki a vád-jury, mégpedig úgy, hogy a felróvó jury nem volt képes minden esetben személyesen tudomást szerezni a bűncselekményekről. Információt a sértett féltől szerezte be, aki nem tekintetett vádlónak. Ezzel sikerült kikerülnie a sikertelen bizonyítás esetében bekövetkező hamis vád súlyos következményeit.

A vádjury intézményét a Code Napoleon eltörli, így ez a kontinensen nem is tud gyökeret verni. Az ítélő esküdt bíróság úgy fejlődik ki, hogy a gyanúsított a szomszédok tanuskodásával védekezik. A Magna Charta 36. artikulusáig ez királyi brevevel

díj lefizetésével történik, vagy ettől fogva ingyen. A XIV. században már készen áll előttünk az esküdt bíróság szervezete és ez képezi az alapját a mai modern esküdt bíróságoknak Európában.

Hazánkban 1843-ban próbálkoznak megvalósítani, de ez a kérdés még nem aktuális. Az 1848.: XVIII. tc. már alkalmazza: "A sajtóvétségek felett nyilvánosan az esküdtszék ítél." Az 1897: 33. és 34. tc. az esküdt bíróság hatáskörét a közönséges bűncselekményekre is kiterjesztette. Ez Szilágyi Dezső igazságügyminiszter érdeme.

Az esküdt bíróság szervezete.

Képesítés. Az igazságszolgáltatás érdeke hozza magával, hogy az esküdtti minőség megfelelő képesítéshez legyen kötve. Az 1897. XXXIII. tc. szerint általános feltételek a következők:

- a./ Magyar állampolgárság,
- b./ 26 év betöltése az alaplajstrom egybeállításának időpontjában,
- c./ a magyar, illetve Fiumében az olasz

nyelv tökéletes tudása.

Különös feltételek: Vagyoni, vagy értelmi cenzus.

A vagyoni cenzus követelményének megfelel az, ki évi 20 kor. egyenes állami adót fizet, vagy adómentesség esetén megfelelő nagyságu adóalappal bir. Értelmi cenzus a köztisztviselői, lelkészi, tudori oklevél, vegyész, tanítói képesítés, vagy középiskolai záró vizsga sikeres letétele.

Magántisztviselői minőség önmagában nem képesít, valamilyen vagyoni, vagy értelmi cenzus kimutatása szintén szükséges. A középiskolai záró vizsga tekintetében közfelfogás, hogy a külföldi is képesít. A 26 év egyenlő a birói képesítés minimális határával, mely szintén méltányosnak tekinthető. Nem méltányos ellenben a vagyoni cenzus, mert nincs biztosíték arra, hogy a megfelelő szellemi tudás is adva van az anyagiakkal.

Lajstromok: A törvény tételes rendelkezése szerint háromféle lajstrom van. Mégpedig alap-, évi- és szolgálati lajstrom. Hogy biráskodhassék valaki, mindhárom-

ba fel kell vétetni magát. Akinek nincs meg az általános képesítése, nem is vétetik fel a lajstromokba. Az általános képesítés birtokában sem vehető fel azonban valaki bizonyos lajstromokba, ha érdemtelen ségi, összeférhetetlenség, vagy mentő okok forognak fenn.

Érdemtelen az esküdt birói szolgálatra az:

- a./ Aki nyereségvágyból elkövetett büntett, vagy vétség miatt jogerősen szabadságvesztés- büntetésre volt ítélve,
- b./ Aki hivatalvesztésre, vagy polgári jogai gyakorlásának felfüggesztésére ítéltetett,
- c./ Aki szabadságvesztés büntetés végrehajtása alatt áll,
- d./ Aki ellen büntett, vagy fogházas vétség miatt vizsgálát, közvetlen idézés, fő tárgyalás van elrendelve, vagy akit vád alá helyeztek.
- e./ Aki csőd alatt, gondnokság alatt áll, vagy kiskorúsága meghosszabbított.
- f./ Aki testi, vagy szellemi hibájából

kifolyólag az esküdti szolgálat ellátására képtelen.

Összeférhetetlen az esküdti szolgálattal:

A miniszter, a fiumei kormányzó, a főispán, Budapesten a főpolgármester, a tényleges szolgálatban lévő bíró, vagy ügyész állása, a tényleges katonai szolgálat, vagy a rendőrség, illetve pénzügyőrség tagsága, a napszámosi, vagy szolgai minőség.

Mentesek az esküdti szolgálat alól: Az országgyűlési delegációk tagjai, a lelkészek, a gyakorló orvosok, a segédnélküli gyógyszerészek, a néptanítók, bizonyos közalkalmazottak, aki 70 éves elmult és némely esetben az, aki már volt esküdt.

Az alaplajstromokat 2 példányban városokban a polgármester, községekben a bíró, Budapesten a kerületi előljáró állítja össze, a törvényhatósági bizottság, a községi képviselő testület, illetve a kerületi választmány két tagjának segédletével. Ez május havában történik. A lajstromokat minden év június 1. előtt a szabályos módon közéteszik. A lajstromokba való felvétel, illetve fel-nem-vétel ellen

15 napi határidőn belül felszólalásnak van helye. Az alaplajstromokat a felszólalásokkal együtt szeptember 1-ig azon illetékes törvényszék elnökéhez terjesztik fel, melynél esküdt bíróság van szervezve. A lajstrom, valamint a felszólalások felett november hóban egy vegyes bizottság dönt a törvényszék elnökének elnöklete alatt. Eme bizottság az elnökön kívül egy törvényszéki bíróból és 3 törvényhatósági bizottsági tagból, vagyis bizalmai férfiból áll. A bizottság kiválasztja a következő évre szükséges rendes és helyettes esküdteket. Ez már az évi lajstrom, mely két részből áll. Az első a rendes, a második a helyettes esküdtek betűrendes névsorát tartalmazza. A szolgálati lajstromot az évi lajstromból sorsolás útján állítják össze. Ez úgy történik, hogy az ülésszakok megkezdése előtt legalább 15, de legfeljebb 30 nappal a törvényszék nyilvános ülést tart, ezen az elnök és két bíró vesz részt. Az ügyészséget az ülésre meg kell hívni és az ügyvédi kamara megbízottjával képviselteti magát. 30 esküdtet és

10 pótesküdtet sorsolnak ki az illető ülősszakra.
Ez a szolgálati lajstrom.

A fel-,vagy lemenő ági rokonok és az egymással örökbefogadási viszonyban álló ugyanazon szolgálati lajstromban nem szerepelhetnek. Az esküdtek lajstromainak eme hármass megkülönböztetése azért szükséges, mert ha az évi lajstromban szereplő rendes esküdtek száma 50-nél, a helyettes esküdtek száma pedig 15-nél kevesebbre apad le, akkor az évi lajstromot az alaplajstromból egészítik ki. 50, illetve 15-nél kevesebből ugyanis nem lehet sorsolni. A törvény 30.§-a szerint az ülősszak rendes tartama 15 nap, de ha főtárgyalás eme határidőn túlterjed, az esküdtek akkor is kötelesek közreműködni. Bizonyos fontos esetekben a kir. főügyész indítványára a kir. ítélő táblák büntető tanácsai rendkívüli ülősszakokat rendelhetnek el. Ezekre a 19.§ szerint teljesen új fő- és helyettes szolgálati lajstromokat kell összeállítani.

Bár az esküdtbírósról szóló törvény alapren-

delkezése szerint /:22.§:// az esküdti szolgálat közpolgári kötelesség, mégis a szolgálattal járó vagyoni hátrány pótlására az esküdteknek napi díj, esetleg utiköltség jár. Az esküdtbírói szolgálat, mint már említettük, közpolgári kötelesség, melynek következménye, hogy a megjelenés igazolatlan elmulasztását a törvény szigorú pénzbírsággal sújtja. A bírság általános terjedelme 10-1.000 Koronáig terjed, és esetleg a tárgyalás elnapolási költségeit is meg kell térítenie az elmaradó esküdtnak. Az 1896: XXXIII.tc.12.§-a szerint azonban behajthatatlanság esetén eme bírság nem változtatható át szabadságvesztés büntetésre.

Az esküdtbíróóság összetétele.

Az esküdtbíróóságnak két önálló eleme van:

Az egyik állandó jellegű, míg a másik ülőszakok szerint változik. Az állandó elemet az egyévi tartamra kijelölt elnök és két bíró képezi, míg a változó elem maga a 12 esküdt és a pótesküdtek. Ezeken felül szerepel még az elnökhelyettes és a helyettes

birók, kik a szakbírói funkciók zavartalan el-
látására jelöltetnek ki amazok akadályoztatásának
esetére. A szakbírói kart nagyfoku függetlenség il-
leti meg a tárgyalás előkészítése, valamint annak le-
folytatása körül /:V.ö. a magyar és francia esküdt-
biróság elnökeinek hatáskörét:/. Másfelől jellemző
azonban az esküdtbiróságra az együtteség és az
egyidejűség. Ugyanis a tárgyalás és bizonyítás
csak mindkettő jelenlétében ejthető meg. Ítélezés-
nél azonban ismét kétfelé válnak. Az esküdtek külön
tanácskozásban mondják ki a "bűnös", vagy "nem bű-
nös" határozatot és a szakbíróság ehhez képest hoz
marasztaló, vagy felmentő ítéletet. Ami a szakbíróság
taglétszámát illeti, ez teljesen a kontinentális rend-
szer szerint van összeállítva. Az angol és skót
rendszerben ugyanis csupán egy szakbíró szerepel,
ki az esküdtszék élén állva vezeti a tárgyalást.
Tekintettel azonban arra, hogy a kontinentális perek-
ben az elnöknek tulságosan nagy hatáskör van biz-
tosítva, a bírói pártatlanság megóvása szempontjából

fontos a másik két bíró részvétele. A franciákon kívül ezt a rendszert követi a német, olasz, osztrák és magyar törvényhozás.

Az esküdtbiróság elnökét a kir. ítélőtábla elnöke jelöli ki. Ez rendszerint a törvényszék elnöke lesz, de lehet kir. táblabíró, vagy törvényszéki bíró is. Az esküdtbiróság elnökének hatáskörét Bp. írja elő. Ezenkívül az ő kötelessége az esküdteket hivatásuk gyakorlására kioktatni. Kötelességük lelkiismeretes teljesítésére figyelmeztetni. A másik két bíró kijelölésének a joga kizárólag az illetékes törvényszék elnökét illeti meg. Nálunk tehát, valamint az osztrák és német törvények szerint az esküdtbiróság elnökét mindig a hivatalos bíróság jelöli ki. Francia-, valamint Olaszországban azonban az Igazságügyminiszter, mely burkolt formában szintén a politikai befolyást jelenti a pártatlan bíróság szervezetében.

Az esküdtbiróság hatásköre.

Az 1897.:XXXIV.tc. az esküdtbiróság hatás-

körére vonatkozólag kimondja, hogy a nyomtatványok útján elkövetett bűncselekmények az esküdtbiróságok hatáskörébe tartoznak. A többi bűncselekmények azonban csak akkor, ha rájuk halál, életfogytig tartó, vagy öt éven felüli szabadságvesztés büntetés van megállapítva. Tehát nem követjük a francia rendszert, ahol kihágások felett a Tribunal de simple police, vétségek felett a Tribunal correctional, büntettek felett pedig cour d'appel ítélik. A cour d'appel mellett van megszervezve a vádtanács és itt működik maga az esküdtbiróság is. Tulterheléshez ez azért nem vezet, mert a vádkamara, a Chambre d'Accusation is jogosult a büntettet vétséggé korrekcionálizálni, és így a Tribunal correctional-hoz vagy a policiális bírósághoz utasítani. Nálunk azonban, mivel perrendtartásunk azt az elvet fogadta el 8.§-ában, hogy a korrekcionálizáció perjogi formában jelentkező anyagi jogi intézmény, így az csupán az ítéleti perszakban érvényesülhet. A fenti általános definíción tulmenőleg a törvény taxati-

~~íve~~ sorolja fel az esküdtbiróság hatáskörébe utalt bűncselekményeket. Erre azért is van szükség dr. Lukács Adolf szerint, mert az öt éven felüli szabadságvesztés büntetéssel sújtott bűncselekmények elég tetemes része ki van véve az esküdtbiróság hatásköréből. Ilyenek pl. a pénzhamisítás, hamistanuzás, hamis vád, közokirat hamisítás, hivatali sikkasztás és a szemérem elleni bűncselekmények. A miniszteri indoklás szerint eme cselekmények elbirálásához oly széleskörű és nagyfoku szakismeret szükséges, hogy azt a nagyobbára laikusokból álló esküdtszéktől megkívánni nem lehet. Az esküdtekhez intézett kérdések számát pedig ez a körülmény annyira megduzzasztaná, hogy az ellentétes verdict vagy a tévedések keletkezésének veszélye kikerülhetetlen volna. A szemérem elleni bűncselekmények viszont oly természetűek, hogy a sértett fél iránti kimélet az esküdtszéki eljárással járó nagyobb nyilvánossággal nem volna összeegyeztethető. Azok a büntettek, melyeket a törvény taxative felsorolva az esküdtbiróság hatáskörébe utal, a következők: Felségsértés, királybántalmazás,

hütlenség, lázadás, az emberi élet elleni cselekmények, testi sértés, közegészség elleni büntettek, személyes szabadság elleni büntettek, vagyon elleni, közveszélyes hivatali büntettek és nyilvános felhívás büncselekmény elkövetésére. Kivéve természetesen eme cselekmények azon eseteit, melyeket a törvény kifejezetten a rendes büntető bíróság hatáskörébe utal. A cselekmények felett akkor is az esküdtbíróság jár el, ha a büntetés kiszabásánál a Btk. 66.§-a 69.§./2/, 72.§, 92.§, vagy a büntető novella 16-17. és 18.§-ának rendelkezései volnának alkalmazandók. Viszont ha valamely cselekményről az esküdteknek feltett kérdések után az derülne ki, hogy az illető cselekmény a törvényszék, vagy más bíróság hatáskörébe tartozik, akkor is az esküdtbíróság ítélkezik. Összefüggés esetén szintén ez a helyzet. Hatáskör szempontjából megkülönböztetett szerep illeti meg a táblai székhelyen lévő ugynevezett tabuláris törvényszékeket. A felségsértés, királybántalmazás, hütlenség, lázadás büntetteinél, valamint a sajtó büntettek és vétségek eseteiben a tabuláris

törvénszékek kizárólagos hatáskörrel bírnak. A nyomtatványok útján elkövetett rágalmazás és becsületsértésnek azonban csak a Btk. 262. és 461. §-aiban meghatározott esetei utaltattak az esküdtbiróságok hatáskörébe.

Az esküdtbiróság előtti

főtárgyalás és annak előkészítése.

Általában az esküdtbirósági eljárás, közelebb-ről pedig az esküdtbiróság előtti főtárgyalást a Bp. XVII. és XVIII. fejezetei, valamint az 1914: XIII. tc. szabályozzák. A főtárgyalást előkészítő cselekmények a következők:

a./ Azon ügyek kiválasztása, melyekben esküdtbirósági főtárgyalás tartható,

b./ Az esküdtek megidézése a főtárgyalásra,

c./ Az esküdtbirósági tagok névjegyzékének közététele,

Ami az a./ pontot illeti, ide vonatkozólag a Bp. 268. §-a kimondja, hogy a rendes esküdtbirósági ülészakban bírálandók el azok az ügyek, melyekben

a vádhatározat az esküdtbirósági ülősszak első napja előtt kimondatott, vagy amelyekben vádhatározat nélkül főtárgyalást rendelt el a bíróság. Mivel az esküdtbiróság hatásköréről szólva kifejtettük, hogy az esküdtbiróság hatáskörébe csupán azok az ügyek tartoznak, melyekre a kiszabható minimális szabadság-vesztés büntetés az 5 évet meghaladja, így természetesen, hogy a főtárgyalásra való közvetlen idézésnek eme eljárásban helye nincs. Kivéve mégis a Bp. 572.§-át, mely kimondja, hogy a sajtóügyi processusban a nyomtatvány szerzője közvetlenül idézhető a főtárgyalásra. A megalakult esküdtbiróság a felek meg egyező kérelmére az illető ügyben tartandó főtárgyalást más, következő ülősszakra elhalaszthatja. Em e határozat ellen perorvoslatnak helye nincs. Az ülősszak tartama alatt megérett ügyben viszont csak a vádlott beleegyezésével lehet főtárgyalást tartani.

Az esküdteknek a főtárgyalásra való megidézése az elnök feladata, ki e kötelességét a Bp. 79. és 80. §-ainak rendelkezései szerint gyakorolja. Az idéző

levél kézbesítése és a főtárgyalás megtartásának napja előtt legalább 8 napi időköznek kell lenni, azonban a főtárgyalás előtti kézbesítés mindig kötelező hatályuak.

A helyettes esküdteket rendszerint nem idézik meg, de lehetőleg otthon kell nekik tartózkodni, hogy szükség esetén berendelhetők legyenek. A fentemlitett szükség esete akkor áll fenn, ha a megidézett 30 rendes esküdtből négynél több nem jelenik meg, vagy menti ki magát a főtárgyalási elnöknél. A Bp.343.§-a értelmében ugyanis az esküdtszék megalkotásához csak 26 esküdt megjelenése esetében lehet hozzáfogni.

A főtárgyalás előkészítésének 3.mozzanata az esküdtbírói és esküdti névjegyzékek közététele. Ennek az a módja, hogy a főtárgyalás előtt legalább 3 nappal a névjegyzékeket a fogvalévő vádlottnak kézbesítik. Ha a vádlott szabadlábon van, akkor a kiadó hivatalban tekintheti meg. Amennyiben olyan esküdtek is volnának, kiket később idéztek be, ezek nevét

a vádlottal a főtárgyalás megkezdése előtt utólag kell közölni. Eme előkészítő cselekmények után lép a per a főtárgyalási szakba. A tulajdonképeni főtárgyalás az elnök megnyitásával veszi kezdetét, majd a jelenlévő megidézett személyek számbavétele következik. A vádlottat kihallgatják személyes körülményeire vonatkozólag, vagyis kikérdezik neve, kora, vallása, szülő és lakóhelye, honossága, foglalkozása, családi állapota, vagyoni és szolgálati viszonyai felől, továbbá, hogy volt-e már büntetve, ha igen, mely bűncselekményekért, mikor és hol. Ha már mindezek megtörténtek, az elnök a felek és azok képviselőinek jelenlétében kizárólag nyilvános ülésen a tárgyalandó büntetendő perre vonatkozóan megalakítja az esküdtszéket. A megjelent 26 esküdthöz, a felekhez és a jelenlévő magánfélhez semmiség terhe alatt kérdést intéz arra vonatkozólag, hogy van-e az esküdtek között oly egyén, aki kizárási ok fennforgása, érdekelttség, vagy esküdtti szolgálatra való képtelenség miatt a tárgyaláson nem vehet részt. Ezen okból fel

kell olvasnia a Bp.64.§-ának első 4 pontját.

A felek között támadható vitában, mely valamely esküdt kizárására vonatkozik, végérvényesen a bíróság dönt a felek és az esküdtek meghallgatása után. Eme végzés perjogi hatálya abban nyilvánul meg, hogy ellene felfolyamodással élni nem lehet. De ha kiderül, hogy a bíróság a végzést tévesen hozta meg, a Bp.427.§-ának 3.pontja alapján erre a tényre a perorvoslati szakban semmiségi panaszt lehet alapítani. Szabály szerint ahhoz, hogy a kizárási okok érvényesítése után az esküdtbíróság megalakítása tovább legyen folytatható, 24 esküdt szükséges. Az eljárás meggyorsítása érdekében azonban a törvény megengedi, hogy 12 esküdt jelenléte esetében is megalakulhasson az esküdtszék, tudni illik, ha a felek egyike sem akar a visszavetés jogával élni. Megeshetik azonban az is, hogy a pótesküdtek bevonásával sem lehet az esküdtszéket megalakítani, mert a tagok száma 24-nél kevesebb és a felek sem hajlandók a visszavetési jogukról lemondani. Mivel ekkor a Bp.-

ben előírt határidő /:15,8 és 3 nap:/ a szolgálati lajstrom kisorsolása, az esküdtek megidézése, és névsoruknak a vádlottal való közlése körül betarthatók nem volnának, a bíróság kénytelen a folyamatban lévő ügyet a következő esküdtszéki évszakra elhalasztani. Fentebbi fejtegetéseink során többször előfordult a felek visszavetési joga. A felek tehát a vádló és a védett a visszavetés jogát az ügyfélegyenlőség jogán gyakorolja, midőn az esküdtszék megalakításának nincs többé akadálya. Ha végleg megállapított, hogy az esküdtek között senki sincs, aki valamely kizárási ok fennforgása, érdekelttség, vagy esküdti szolgálatra való képtelenség miatt a főtárgyaláson nem vehet részt, akkor a főtárgyalási elnök felszólítására az egyik kijelölt bíró a nemkifogásolt esküdtek nevét egyenként és külön-külön felírja egy papírszeletkére és a papírszeleteket a bíróság asztalán álló urnába dobja. Ennek megtörténte után az elnök kijelenti, hogy a felek milyen sorrendben és hány esküdtet utasíthatnak vissza. Minden urnában lévő

papirszeletet kihuz,a rajtálévó nevet felolvassa és megkérdi a feleket,vagy azok képviselőjét,hogy a szóbanforgó esküdtet elfogadják-e,vagy sem.A válasz minden esetben csak "elfogadom",vagy "visszautasítom" lehet,tehát megokolásról itt szó sincsen. Az elfogadás,vagy visszautasítás felől az elnök a felek képviselőit csak akkor kérdezheti meg,ha a recusationalis jogot a vádlott védőjére,a magánvádoló pedig képviselőjére ruházta át.A fentebb említett ügyfélegyenlőség elvából folyik,hogy minden a vádló,mind pedig a védő egyenlő számu esküdtet utasíthat vissza.Viszont ha az urnából kisorsolandó esküdtek száma páratlan,a vádlott eggyel többet utasíthat el.Ez már nem más,mint a favor defensionis egyik esete.A recusationalis jog tehát korlátozásnak van alávetve,melyet nem csupán e jog gyakorlásában jelentkező ügyfél egyenlőség szab meg,hanem az is,hogy az ítélkezésben 12 esküdtnek kell részt vennie. Dr.Lukács Adolf a visszavetési jogról szólva elitéli a törvény ama rendelkezését,mely ezt a jogot a

közzvádoló részére is biztosítja: "Másként ítélendő meg az a kérdés a vádlott szempontjából, mert habár a bűnvádi perben a vádlottnak érdeke is közérdek és így az évi lajstrom egybeállításánál érvényre juttatott az a közérdek, hogy az évi lajstromba legalkalmasabb esküdteket vették fel, a vádlott érdeke is, -mégis az esküdtszéknek egy konkrét esetre szóló megalakítása az első szervezeti alkalom, mely egy bizonyos és meghatározott vádlottra nézve egyénileg is érdekekkel bír, melyhez képest indokolva van, hogy ezt a vádlottat eme esküdtszék megalakításánál meghallgassák, az ügyészség ellenben mint a közzvád képviselője, egyénileg érdekelve soha nem is lehet, éppen ezért a szervezet eme kérdésénél meghallgatása is felesleges. A közzvádoló recusationalis jogának megszüntetése azt vonná maga után, hogy az egyes évszakokban kevesebb esküdttel érnék be és így az esküdt szolgálattal járó teher kevesbednék."

Az esküdtszék megalakítottak való kimondása az elnök ama kijelentésével történik, hogy oly 12

esküdt nevét huzta ki az urnából, akiket egyik fél sem utasított vissza. Bizonyos célszerűségi szempontok figyelemmeltartásával kívánatos, hogy megfelelő számú pótesküdt is alkalmaztassék. Még így is megeshetik ugyanis, hogy a főtárgyalás folyamán az esküdtszolgálatra képtelenné vált esküdtek pótlására a kijelölt pótesküdték nem elegendők. Ilyenkor ejtik meg az ugynevezett kiegészítési kisorsolást, a főtárgyalást azonban ebben az esetben már újból kell kezdeni. Ha az esküdtszék megalakítása befejezést nyert, a vádlott jelenlétében és nyilvános ülésen, megesketik az esküdteket és pótesküdtéket. A vádlott jelenléte és a nyilvános ülés elengedhetetlen feltétele a megesketésnek és a feltétel ezen alkatelemeinek hiánya semmisségi okot képez. Az eskümintát az elnök olvassa fel, mely így szól: "Esküdjenek Önök a mindenható és mindentudó Istenre, hogy az N.N. ellen folytatott ügyben az esküdtek kötelességét hiven teljesítik, a törvényt megtartják, a tárgyalás egész menetét gondosan figyelemmel kísérik, a tárgyalás alatt álló ügyről határozatuk kimondásáig mással, mint

esküdttársaikkal nem értekeznek, félretéve minden kedvezést, félelmet és személyes tekintetet, mind a vádlott ellen, mind a mellette felhozott bizonyítékokat egyenlő gondossággal és pártatlan lelkiismeretességgel mérlegelik, és ebből meritett meggyőződésük szerint igazságosan és a törvény értelmében határoznak." Erre az esküdtek az elnök által nevükön szólítva egyenként "Esküszöm, Isten engem úgy segíljen", vagy "Becsületemre és lelkiismeretemre fogadom" szavakkal válaszolnak, kiki vallási meggyőződésének megfelelően. Büntető jogászaink közül egy páran a magyar esküszöveg ama kitételét, miszerint az esküdtek a törvény értelmében és a törvény betartása mellett fogják ítéletüket meghozni, mint előnyös oldalt emelik ki, a francia esküminta "intime conviction" szavaival szemben. Eme álláspontjuk azonban nem minden tekintetben állja meg a helyét. Hiszen, ha az esküdtek a maguk ítéletét nem a belső igazságérzetükre és jogi meggyőződésükre alapítják, mely nem jelen t mást, mint a nép erkölcsi meggyőződéséből fakadó

jogszabályoknak birói szokásjoggá való emelését az esküdtbirósági eljárás által -akkor maga az esküdt birói intézmény válik feleslegessé, mert a jogszabályoknak és a finom büntetőjogi disztinkcióknak ismeretét jobban feltételezhetjük egy szakképzett hivatalos bíróról, mint a tulnyomó részben laikus elemből álló esküdtszéktől. Abban az esetben pedig, ha fenti állításunkat fenntartva az esküdtbiróságot szükségesnek és hasznosnak ítélve, továbbra is megkövetelik tőle, hogy az írott jog szabályai szerint járjon el, kétségbe vonják szakbirói karunk működésének tisztaságát és az esküdtszéket, mint a birói tulkapások korrektívumát állítják a közönség elé, mely körülmény egyáltalán nem alkalmas arra, hogy sérelmeink orvoslása végett bizalommal fordulhassunk a hivatalnok bírósághoz. Súlyosbitotta a helyzetet és szinte illuzóriussá tette az esküdtszék jogkörét az esküdteknek minden befolyástól mentes ítékezési funkcióját az 1914. :XIII. tc. azon rendelkezése, mely feljogosítja az esküdtbiróság szakbirói tanácsát, hogy az esküdtek tévedése esetén indokolt felterjesztést

tehessen a Kuriához, más esküdtbiróság kiküldése
iránt. A törvény ezzel az intézkedésével nem ért
el mást, mint hogy a birói tanács és esküdtszék
között még jobban kiélezze a különbséget, az esküdt-
szék tagjaiban az alacsonyabbrendűség érzetét kel-
tette fel. Ebben az esetben igazán nem várható, hogy
az esküdtek "félretéve minden kedvezést, félelmet
és személyes tekintetet" hozzák meg a maguk ítéletét.
A törvény ~~ennek~~ presszióját semmi sem indokolja, hi-
szen a semmiségi panasz útján a Kuriához felkerült
ügyben a korrigációnak tág tere nyílik. Vagy ha a
semmiségi panasz felterjesztését az esküdtek "Nem
bűnös" határozata már ab initio megakadályoznák, az
ügyben lefolytatandó ujrafelvétel és az ennek
alapját képező új terhelő bizonyítékok a lelkiis-
meretükre hallgató, hivatásuk magaslatán álló esküd-
teket ugyis megfontolásra bírják. /:Bp. 452. §.:/
Hogy mily nagy hordereje van ennek a lákicsinyelt
és sokszor támadott "intime conviction"-nak, fénye-
sen bizonyítja a francia esküdtbiróság története.
Hányszor megtörtént, hogy a vádlott ellen szóló

terhelő bizonyítékok dacára is felmentő ítéletet hozott az esküdtszék, mert az emberi psyche legmélyén egy hang azt sugta nekik, ez az ember nem bűnös. És az igazi tettes kézrekerítése nekik adott igazat.

A bizonyító eljárás.

Ami az esküdtszék előtti bizonyító eljárás lefolytatását és eme bizonyító eljárás törvényileg meghatározott szabályait, alapelveit illeti, ezek nagyban-egészben megegyeznek a rendes törvényszéki per bizonyító eljárásának rendelkezéseivel. Ehhez csupán még csak annyit kell hozzáfűzni, hogy a tanukhoz és szakértőkhöz intézett közvetlen kérdések joga az esküdteket is épen úgy megilleti, mint az esküdt bíróság szakképzett hivatalnokbíróit. Ezenkívül a bizonyító eljárás további folytatását és kiegészítését is indítványozhatják a jury tagjai egyenként és összesen, amely indítványok felett mindig a bíróság határoz.

Az ítélet.

A bizonyító eljárás lefolytatása után a perbeszédék, illetve az esküdtekhez intézendő kérdé-

sek feltevése következik. Sorrendet törvényeink úgy határozzák meg, hogy a kérdések javaslatbatételének időpontja a bizonyító eljárás befejezése után és a perbeszéd megkezdése előtt áll be. Dr. Lukács szerint: "...ez a rendelkezés célszerű azért, mert a perbeszéd folyamán szövegezni, bírálat tárgyává tenni lehet a kérdéseket úgy, hogy azoknak a perbeszéd után következő végleges megállapítása a nyilvánított bírálat és vélemények tisztázása alapján már rövid idő alatt történhetik meg. Holott ha a kérdéseket csak a perbeszéd betartása után hozzuk javaslatba, akkor a jogosultak hozzászólása folytán előálló vita könnyen vehet újra annyi időt igénybe, mint maguknak a perbeszédnek tartása."

A főtárgyalási elnök semmiség terhe alatt köteles a vádló által megállapított és feltett kérdéseket felolvasni. Ha a vádlott, vagy ha az esküdtek kívánják, a kérdéseket másolatban ki is adja nekik. A vádlottnak, védőjének és bármely esküdtnak indítványára a főtárgyalást fel kell függeszteni azon

okból, mert az említett személyek a kérdések anyagát és feltevésüknek módját kifogásolták, vagy azok hiányainak kiigazítása esetleg újabb kérdések feltevése iránt indítványt tettek. Amint látható tehát, a fentebbi fejtegetésből a magyar törvény a kontinentális rendszer prototípusát honosította meg nálunk, melytől lényeges és alapvető vonatkozásokban különbözik az angol-amerikai rendszer esküdtszékének ítélelhezó eljárása. Az angol-amerikai esküdtek ugyanis nem felelnek semmiféle kérdésre. Ők csupán a bizonyító eljáráson látottak és hallottak alapján ítélnének abban a kérdésben, hogy a vádlott a vád tárgyává tett cselekményt valóban elkövette-e vagy sem. Ha a két rendszer praktikus oldalait vizsgáljuk, feltétlenül az angol-amerikai rendszer viszi el a pálmát, mert egyrészt a kérdések feltevése által az esküdtek itt egyáltalán nincsenek semmiféle korlátozásnak alávetve, amit a kontinentális rendszerről a legnagyobb jóakarattal sem mondhatunk el, másrészt így könnyen kikeményléstől válik a hatáskörök miatt

keletkező fogalomzavar, melyet a bíróságnak, az esküdteknek és még magának a vádlottnak is biztosított kérdésfeltevési jog ~~biztosított~~ idézett elő a francia-kontinentális esküdtszéki rendszerben.

Felvetődik ezután a kérdés előttünk, hogy az esküdteknek felteendő kérdéseknek forrását és anyagát mi képezi tulajdonképpen. A vádelv folyamánya az, hogy a kérdések anyaga csak a vádirat megállapításai lehetnek. Hiszen eme megállapítások helyességének tisztázása képezi a bizonyító eljárás tulajdonképeni ~~uél~~jét és feladatát. Következésképen az esküdteknek is arra kell válaszolniuk a nekik feltett kérdésekre adandó feleletek útján, hogy bebizonyítottak veszik-e a vádirat megállapításait, avagy ettől ellenkező felfogást tesznek magukévá. A vád anyagát tehát a vádirat tartalmazza, azonban a főtárgyalás alatt eme vádanyag mind a vádlott javára, mind pedig a vádlott terhére nagymértékben megváltozhatik, mely körülmény a védelem munkáját nemcsak, hogy megnehezíti, de igen sokszor illuzóriussá is teheti, sőt bizonyos szempontból pedig a tettazonosság követelményeit is erősen

veszélyezteteti. Ezen veszélyek elkerülése végett a Bp. 356. és 357. §-ai megengedik ugyan, hogy a vád anyaga a főtárgyalás folyama alatt lényeges módosulásokat szenvedjen, azonban úgy rendelkeznek, hogy ez minden esetben csak a vádlott beleegyezésével történhessék meg. Amíg tehát a kérdések forrására vonatkozólag minden büntetőjogász megegyezik abban, hogy az nem más, mint a vádirat, addig a kérdések anyaga és azok elbírálására vonatkozólag teljes megállapodás máig sem jött létre. Még az 1914.:XIII.tc. rendelkezései után is vitás az, hogy a kérdések anyagát csak ténykérdések, vagy jogkérdések is alkossák. Az említett tc. elkülönítve rendeli a ténykérdéseket és jogkérdéseket, így mintegy tételes alapot ad annak a régi esküdtbírószági elvnek, hogy: "De factis judicant juratores de jure, autem judices." Az 1914.:XIII.tc. eme rendelkezése azt eredményezte volna, hogy nemcsak a büntetés, de a bűnösség kérdése is teljesen a bíróság kezében maradt volna. Ily módon az esküdtszék szerepköre oly szűkre szorítódnék, hogy eme

meglehetősen költséges bírósági apparátus fenntartása teljesen céltalanná válnék. Még szerencse, hogy a törvényhozó idejében átlátja ez intézkedés veszélyes voltát, a továbbiakban úgy rendelkezik, hogy marasztaló verdikt esetében az ítélethozatalban az esküdtek közül kiküldött két személy is részt vegyen. Kétségtelen az utóbbi szakasz által kettős cél éretett el. Mert amig ilyenképen a laikus és szakbíró között eddig fennálló kölcsönös bizalmatlanság nagymértékben csökkent, addig az indokolatlan és egyre folyton szaporodó felmentések is megszűntek, melyeket az esküdtek azért alkalmaztak, mert a büntetés meghozására semmi befolyásuk sem volt. Mind elméletileg, mind pedig ténylegesen az esküdtekhez intézendő kérdések fajai a következők: a./ főkérdés, b./ kiegészítő főkérdés, c./ külön főkérdés, d./ pót, vagy mellékkérdés. Ezeken kívül beszélhetünk még vagylagos és összetett kérdésekről is.

A kérdéseket úgy kell feltenni, hogy azokra az esküdtek csupán "Igen", vagy "Nem" szavakkal fe-

lellessenek. Több vádlott, vagy több bűncselekmény
esetében az esküdtekhez intézendő kérdéseket minden
tettesre és minden bűncselekményre vonatkozóan
külön csoportban kell feltenni. Azt a körülményt, hogy
valamely következő kérdésre csak abban az esetben
adható válasz, ha az előző kérdés már egy bizonyos
irányban el van döntve, mindig külön meg kell jegyez-
ni. A főkérdés arra irányul, hogy valamely, a vád tár-
gyává tett bűncselekményben, a vádlott bűnös-e vagy
sem. Ennélfogva tartalmazza a vádló által a vád tár-
gyává tett tényállást és az általa indítványozott
minősítést. A Bp. 357. §-a szerint külön főkérdést kell
feltenni, ha a vádlott ellen a bizonyító eljárás alatt
a vádhatározatban, illetőleg a vádiratban megjelölt
bűncselekményen kívül még más, az 1878.: V. tc. 96. §-ának
~~alkalmazására~~ alkalmazására szolgáló bűncselekmény tényálladéka
kerül fel. Mivel valamely büntetendő cselekmény jo-
gászilag igen gyakran különbözőképpen minősíthető,
ezért, ha a főkérdésben foglalt minősítést 8-nál ke-
vesebb esküdt fogadta el, akkor kerül sor a kisegítő

ő kérdésre, mely az első főkérdésben foglalttól eltérő minősítés iránt tétetik fl.

A Bp.358.és 359.§-ai szerint az irányban is kérdéseket kell az esküdtekhez intézni,hogy vajjon a vád tárgyává tett bűncselekmény elbirálásánál az 1878:V.tc.76-77-79-80-82-90-91.és 92.§-ai alkalmazandók-e.Ezek az ugynevezett mellékkérdések.Az 1914: XIII.tc.azonban gyökeresen megváltoztatta a fentemlitett §-ok rendelkezését,midőn kimondja,hogy a vádlott elmebetegsége,vagy elméjének egyéb rendellenes állapota,siketnémasága,közokirattal bizonyitható büntetést felemelő,vagy lez állító ok,sulyosbító,vagy enyhítő körülmények,biztonsági rendszabályok és a büntetettk,vagy büntetlen előélet iránt az esküdtekhez kérdés többet nem intézhető.A felek előterjesztései,a perbeszédék után következnek az ujból való megállapítása és semmiség terhe alatt való felolvasása a kérdéseknek a főtárgyalási elnök által.Ezt követőleg az elnök rövid,akadémiai természetű előadást intéz az esküdtekhez,melyben kioktat-

ja őket feladataikról, az általuk megoldandó jogi problémákról, valamint az alkalmazandó törvényekről is. Azonban eme fejtegetéseknek szívesen csak az objektivitás terén szabad maradniuk. Az elnöknek nem áll jogában, hogy beszédében a maga álláspontja számára megnyerje az esküdtek jóindulatát, amit a francia esküdtbírószági elnök tesz a maga resuméjében. Az elnöki fejtegetés kivéve a sajtó deliktumokat tárgyaló pereket, mindig csak ügyfél-nyilvánosság mellett történik.

Az 1914.:XIII.tc.további módosításai az esküdtek tanácskozásának szabályozásában nyilvánul meg. Eme tc.meghozataláig ugyanis az volt a helyzet, hogy a tanácskozásra való visszavonulás után az esküdtek főnököt választottak maguk közül, a tanácskozás vezetésére, valamint a szavazás eredményének megállapítására. Ezentúl az esküdtek tanácskozását a főtárgyalási elnök vezeti, kivéve azon sajtóügyeket, melyekben a vádat a kir.ügyészség képviseli. Ami a szavazás eredményét és ennek joghatályát illeti, szintén lényeges eltérés mutatkozik az angol és

a kontinentális rendszerek között. Mig ugyanis az angol esküdtszéknél hogy a vádlottat bűnösnek nyilvánítsák, 12 egyhangu szavazat szükséges, addig a kontinensen és nálunk is megelégszenek a szavazatok kvalifikált többségével, mert a vádlottat bűnösnek kimondom, a súlyosabb büntetési nem alkalmazását, vagy a súlyosabb büntetési tétel alkalmazását célzó esküdtszéki határozathoz 8 igenlő szavazat szükséges. Minden más, a vádlott terhére szóló határozat meghozásánál azonban már 7 szavazat is elegendő. Felmentő ítélet hozatalánál pedig 5 szavazat kívántatik meg. Ha a szavazatok pro és kontra egyenlő arányban oszlanak meg, az válik határozattá, mely a vádlottra nézve kedvezőbb. Ez szintén favor defensionis. A szavazás befejezése és az eredmény megállapítása után az esküdtek főnökük, illetve mostmár a főtárgyalási elnök vezetésével visszatérnek a tárgyalóterembe, hol a vádlott távollétében az elnök az ülést újra megnyitja és a határozatban résztvevő összes esküdtek jelenlétében kihirdeti az eredményt a következő bevezető

szavak után: "Becsületemre és lelkiismeretemre, Isten és emberek előtt bizonyitom, hogy az esküdtek határozata a következő: " A szavazatok arányát megjelölni túlos, de ama határozatoknál, melyeknél a vádlott terhére 8 szavazat szükséges, a főnök kijelenti, hogy az esküdtszék eme határozatát "7-nél több" szavazattal hozta.

Az esküdtek feleleteivel ellátott kérdéseket ezután az elnök átvéve az esküdtbirósági jegyzőkönyvvél egyetemben aláírja és az ítéletet eredeti fogalmazvány példányához csatolja. Megelőzőleg azonban az esküdtek határozatát a vádlott előtt a jegyzővel felolvastatja, majd marasztaló verdikt esetén az 1914.:XIII.tc. értelmében az esküdtek maguk közül két személyt választanak, kikkel a bíróság ötös tanácsá alakulva ítéletét meghozza. A bíróság eme eljárása aszerint alakul, hogy bűnösnek mondta ki az esküdtszék a vádlottat, vagy sem. Ha az esküdtek felmentő határozatot hoztak, a bíróság hivatkozva eme határozatra, szintén felmentő ítéletet hoz. Abban az esetben azonban, ha a verdikt marasztaló

hatályu, tehát a bűnösség fennforgását megállapítja, akkor a vádló megfelelő előterjesztést tesz az alkalmazandó büntetési tétel irányában, majd a magánjogi igény tekintetében nyilatkozik a sértett fél is. A vádlott és védője is felszólalhatnak egyizben, azonban felszólalásukban nem bírálhatják az esküdtek határozatát. Ezután a bíróság visszavonul és felmentő ítéletet hoz marasztaló verdikt esetében is, ha az esküdtek a maguk határozatában oly bűncselekményben mondták ki bűnösnek a vádlottat, melyre a törvény büntetést nem állapít meg, vagy ha az illető bűncselekmény üldözéséhez szükséges kivánat, felhatalmazás hiányzik, vagy a magán indítványi határidő már letelt. Különben akkor is köteles a bíróság ítéletet hozni, ha az illető cselekmény elbírálása nem az esküdt bíróság hatáskörébe tartozik. Általában a büntetés megállapításánál mindig a súlyosbító és enyhítő körülményeket figyelembe kell venni. Ezen körülmények, valamint a visszaesés fenn-, vagy fenn nem forgása tekintetében a bíróság az esküdtektől függetlenül határoz.

Az ítélet rendelkező részében be kell foglal -
ni az esküdtekhez intézett kérdéseket, valamint az
ezekre adott feleleteket is. Az indokolásban pedig
az ítéletnek az esküdtek által meghozott részére
vonatkozólag csupán az esküdtek határozatára kell
hivatkozni.

Helyesbitő és felfüggesztő eljárás.

Befejezésül még egy pár szót kell szólnunk
a helyesbitő és felfüggesztő eljárásról. Helyesbitő
eljárásra akkor kerül sor, ha az esküdtek határozata
valamely alaki jogi szabályt sért, vagy a kérdésekre
adott feleletek hiányosak és végül, ha az esküdtek ha-
tározatának, tehát a szavazatok eredményének kihir-
detése nem fedi a valóságos helyzetet. Az első és
utolsó esetben, midőn az esküdtek alaki szabálytalan -
ságot követnek el, vagy az esküdtek határozata nem
lett hiven kihirdetve, az esküdtek kötelesek a
helyesbitő eljárás szabályai szerint eljárni. Abban
az esetben azonban, ha a kérdésekre adott feleletek
hiányosak, tehát mikor homályos, hézagos, vagy önmagá-

nak ellentmondó határozatról van szó, az esküdtek ragaszkodhatnak határozatukhoz. Ilyenkor a bíróság kénytelen az ügyet a következő esküdtbírósági ülészsakra utasítani. Ha az esküdtek az ügy lényegében a vádlott terhére tévedtek, vagy ha tévedésből hoztak oly határozatot, mely alapján a vádlottat fel kellene menteni, a bírói tanács az ítélet végrehajtását felfüggeszti és az ügyet ilyenkor új esküdtbíróság elé utasítja. A bíróság a felfüggesztés jogával csak egy ízben élhet és köteles ítéletét az új esküdtszék ítélete alapján meghozni, azonban az első pont fennforgása esetén az újonnan kiszabandó ítélet soha sem lehet súlyosabb, mint az, melyet a korábbi esküdtszéki határozat alapján hoztak volna. Ennek oka az, hogy a Btk. 92.§-án tulmenő büntetés leszállítás elkerültessék.

W K 10001/1984